

УДК 811.111'27:159.946

DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2023-13.23>

МОВЛЕННЄВИЙ АКТ У СВІТЛІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Приходченко Олександра Олексіївна

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Запорізького національного університету
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна

Розвідку присвячено розгляду питань, пов'язаних із дослідженням ролі мовленнєвих актів у міжкультурній комунікації. Дослідження мови в міжкультурному аспекті передбачає підхід до мовних явищ з урахуванням факторів, що лежать поза мовою – соціальні характеристики комунікантів, особливості їх взаємовідносини, ставлення до предмета комунікації, зовнішніх умов спілкування. Появу теорії мовленнєвих актів пов'язують з зародженням ідеї висловлювання-вчинку (перформатива), що зв'язує мовлення з соціальною активністю людей. Мовлення розглядається як різновид людської діяльності, а саме як форма поведінки, що регулюється певними правилами. Саме теорія мовленнєвих актів виділила окремі нормативні аспекти, які детермінують вибір мовних засобів та пояснюють умови їх застосування. Зміст мовного знака пов'язаний із позамовною дійсністю і з суб'єктом мови, що репрезентує цю дійсність. Діалогічний дискурс дозволяє вивчити природну мову не як самостійний продукт суб'єкта мови, а як невідокремлений від суб'єкта мови та інших екстралінгвістичних факторів у діалозі культур. У культурологічному дослідженні комунікації ставиться завдання детального опису явищ комунікативного стимулу та його можливих варіантів для різноманітних мовленнєвих актів. У самому терміні «мовленнєвий акт» позначені важливі характеристики даного явища. По-перше, мовленнєвий акт – це вид соціальної дії, тому він характеризується цілеспрямованістю та навмисністю. По-друге, мовленнєвий акт – це мовлення, отже: він має на увазі міжособистісні відносини (адресанта і адресата). У діалозі культур речення, висловлювання і мовленнєвий акт можуть розглядатися як одиниці одного рівня, що відрізняються один від одного лише складністю внутрішньої структури. Зміст мовленнєвого акту включає кілька значень, в одному з них цей мовленнєвий акт виступає в актуальній мовленнєвій ситуації. Значення мовленнєвого акту є відмінним від значення мовних одиниць, воно завжди розглядається у взаємодії з його ілюкутивною силою, оскільки саме ілюкуція надає мовленнєвому акту актуальний смисл, актуалізує його значення.

Ключові слова: мовленнєвий акт, комунікація, ілюкуція, дискурс, діалог культур, міжкультурний.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності.

Для сучасної лінгвістики характерна двостороння спрямованість вектора наукового дослідження щодо «дискурс – особистість», коли особистість вивчається через дискурс, і, навпаки, у вигляді аналізу особистості комуніканта досліджується дискурс – як наслідок когнітивної діяльності, як комунікативна подія у певній соціальній інтеракції (Бацевич, 2010). Когнітивно-дискурсивна парадигма, що відрізняється своєю антропоцентричною спрямованістю, дає можливість встановити лінгвоментальні засади процесів креативної та інтерпретаційної діяльності суб'єктів дискурсу та можливостей їх репрезентації у тексті.

Когнітивно-дискурсивний підхід забезпечує органічний взаємозв'язок та взаємовплив когнітивних та комунікативних факторів процесу мовного спілкування (Селіванова, 2008). Виходячи з цього, ми можемо охарактеризувати когнітивно-дискурсивну парадигму як комплексну, що дозволяє найбільш повно

та різнобічно вивчити всі явища та структури мови і мовлення.

Дослідження мови в міжкультурному аспекті передбачає підхід до мовних явищ з урахуванням факторів, що лежать поза мовою – соціальні характеристики комунікантів, особливості їх взаємовідносини, ставлення до предмета комунікації, зовнішніх умов спілкування тощо (Манакін, 2012). Даним об'єктом був покликаний вважатися дискурс, тобто мова як цілеспрямована соціальна дія, що включає всі екстралінгвістичні фактори її перебігу, а мінімальною одиницею дискурсу було визначено мовленнєвий акт.

Появу теорії мовленнєвих актів пов'язують з зародженням ідеї висловлювання-вчинку (перформатива), що зв'язує мовлення з соціальною активністю людей. Мовлення розглядається як різновид людської діяльності, а саме як форма поведінки, що регулюється певними правилами. Саме теорія мовленнєвих актів виділила окремі нормативні аспекти, які детермінують вибір мовних засобів та пояснюють умови їх

застосування. Ці правила є запорукою того, що за наявності відповідних умов висловлювання може дорівнювати здійсненню певної дії. Теорія мовленнєвих актів виходить з того, що основною одиницею комунікації є не речення чи ще якийсь вислів, а виконання певного виду дії, такої, наприклад, як питання, ствердження, прохання, наказ, висловлення подяки, вибачення, поздоровлення тощо. Все це – є мовленнєві акти.

У сучасних дослідженнях підкреслюється, що при розгляді мовленнєвого акту слід враховувати специфічні особливості партнерів спілкування, саму комунікативну ситуацію, а також той факт, що мета комунікації полягає не тільки в тому, щоб адресат зрозумів адресанта, але і в тому, щоб викликати в останнього певну реакцію на почуте або зроблене, а також вплинути на нього (Hidayat, 2016). Незважаючи на цілу низку розробок та численні спроби класифікації та систематизації мовленнєвих актів, проблеми, які стосуються їх ролі в міжкультурній комунікації, залишаються відкритими, що і зумовлює **актуальність** запропонованої статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В останні десятиліття проблема мовленнєвого спілкування є однією з найбільш привабливих галузей дослідження. Спочатку класична теорія мовленнєвих актів займалася визначенням, аналізом та класифікацією мовленнєвих актів, але не встановлювала співвідношення між конкретним мовленнєвим актом і тими мовними засобами його втілення, тобто була відірвана від реальної комунікації. На жаль, такий підхід до вивчення мовленнєвих актів не дозволив побачити головного: як інтенції реалізуються в конкретному мовленнєвому спілкуванні. Тільки поєднання теоретичного підходу і вивчення прагматичних установок мовця, а також психологічних і поведінкових реакцій комунікантів дає найбільш повне уявлення про мовленнєву діяльність і про особливості мовленнєвої взаємодії адресанта і адресата (Бахов, 2012, с. 34–43).

Проблематика мовленнєвого акту і мовотворення розглядається в лінгвістичних концепціях лінгвістичних концепціях Дж. Остіна (Austin, 1994), Г. Грайса (Grice, 1975) тощо. Варто також згадати імена Т. ван Дейка (Dijk, T. van, 2008), Л. Безуглої (Безугла, Романченко, 2013), І. Шевченко (Shevchenko, Gutorov, 2019), які зробили істотний внесок у розвиток теорії мовленнєвих актів.

Формулювання мети і завдань статті.

У цій статті зроблено спробу інтеграції найбільш істотних компонентів, характерних для мовленнєвих актів та їх комунікативних

значень у рамках міжкультурної комунікації. Відповідно до поставленої мети вирішуються наступні завдання: 1) узагальнити питання сучасного стану теоретичного опрацювання питання мовленнєвих актів; 2) визначити зміст мовленнєвого акта; 3) виявити особливості функціонування мовленнєвих актів в розрізі міжкультурної комунікації.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Зміст мовного знака пов'язаний із позамовною дійсністю і з суб'єктом мови, що репрезентує цю дійсність. Звернення до людського фактора, що характеризує зміст культурологічних досліджень, відіграло також основну роль у вивченні мови як феномена загальної пізнавальної діяльності індивіда і залучило культурологічний аспект вивчення комунікативного значення.

Відомо, що в сучасних науках про мову та мислення даний фактор відіграє основну роль, оскільки дозволяє поглянути на предмет дослідження з погляду його реальної ситуації, актуалізації її головних та прихованих функцій. У філософії, літературознавстві, теорії та практиці перекладу та інших наукових дисциплінах, у яких спостерігається діалог культур, проблема комунікативного значення звучить сьогодні по-новому; а саме, в цих дослідженнях комунікативне значення набуває складної структури, де крім лінгвістичних компонентів враховується ряд немовних факторів, які не мають прямого вираження в тексті, але що впливають на його прагматичне наповнення (Чередніченко, 2017).

У зв'язку з цим цікава для дослідження діалогічна мова, оскільки саме в ній повною мірою проявляється діалог культур і відбувається розуміння (чи нерозуміння) свого партнера міжкультурної комунікації.

З поясненням сутності даного явища пов'язані питання про межі наукового аналізу мовних одиниць у лінгвокультурологічному аспекті та питання необхідності власне даного, а не якогось іншого терміну для дослідження. Дійсно, визначаючи мовленнєвий акт як одиницю живої комунікації, як відрізок мови, наділений певною комунікативною метою, неможливо виділити чіткі ознаки мовленнєвого акту, що відрізняють його, наприклад, від пропозиції, що розглядається як мінімальна комунікативна одиниця мови, або висловлювання, що характеризується стандартно трьома видами цільової, питання, спонукання.

Діалогічний дискурс дозволяє вивчити природну мову не як самостійний продукт суб'єкта мови, а як такий, що не відокремлюється від суб'єкта мови та інших екстралінгвістичних

факторів у діалозі культур. Діалог підпорядкований психології міжособистісних та міжкультурних відносин, сильну роль у своїй грає соціальний чинник (Grynuk, 2016, р. 24–27). Усе це, з одного боку, полегшує культурологічне вивчення актуальних мовних актів, з іншого боку, виявляє певні складнощі у співвіднесенні теоретично побудованого діалогічного дискурсу та її реального еквівалента – живого розмовного діалогу.

Діалогічний дискурс як сфера людської діяльності має системний характер. Це означає, що всі компоненти діалогу тісно взаємопов'язані одне з одним. Багато з них мають позамовну природу. Крім того, діалогічний дискурс – поняття абстрактне, що включає всі форми діалогу та зовнішні чинники його існування. Нам необхідно виділити в ньому таку одиницю, яка дозволила б найповніше розкрити специфіку мовленнєвих актів. Крім діалогічної єдності одиницею лінгвокультурологічного аналізу можуть бути більші утворення, а саме діалогічні блоки, фрагменти, етюди, уривки, мовні трансакції тощо. Їх межі та зміст підпорядковані завданням та цілям дослідження і тому визначаються у кожному окремому випадку по-різному. Поняття ситуативно-мовленнєвого блоку значно розширює межі дослідження мовлення. У діалозі культур ситуативно-мовленнєвий блок слід розглядати як одиницю діалогічної комунікації, що складається з двох компонентів: мовного та ситуативного. У цьому випадку, крім діалогічної репліки, до аналізу залучається ситуація її здійснення. Комунікативний блок визначається як одиниця вищого порядку, ніж діалогічне єдність, оскільки блок містить послідовність реплік, які з кількох висловлювань, отже, основою виділення комунікативного блоку в міжкультурному діалозі може бути суто формальний принцип.

Поняття діалогу-етюду пов'язані з експериментальними дослідженнями діалогічної комунікації. У цих роботах йдеться про короткі діалоги на розмовні теми, які схематично передають ситуацію спілкування, роль і мету кожного комуніканта (Krifka, 2007, с. 13–55).

Слід зазначити, що не тільки мовленнєві акти набувають у живій комунікації статусу стимул-реакція. У цій ролі можуть виступати невербальні дії чи цілі комунікативні ситуації. Вони не зводяться до вербальної дії і не спостерігаються в мовленні, проте можуть бути описані в ході наукового аналізу.

Таким чином, у культурологічному дослідженні комунікації ставиться завдання детального опису явищ комунікативного стимулу та його можливих варіантів для різноманітних

мовленнєвих актів, що раніше зводилося лише до граматичного аналізу.

Комунікативний стимул розглядається дослідниками або як явище об'єктивного світу – зовнішні умови і причини реалізації того чи іншого мовленнєвого акту, або як результат когнітивних дій індивіда, тобто мотив, внутрішній імпульс або як абстрактний мовленнєвий акт, що передує досліджуваному. На цій підставі науковому опису піддається певний тип мовного акта з точки зору обчислення всіх можливих на нього реакцій. Найчастіше як стимул розглядаються мовні акти прохання чи питання, оскільки реакцією ними є переважно вербальні акти (Гончарук, 2015, с. 149–158). У багатьох дослідженнях комунікативний стимул виступає своєрідним тлом, непрямим засобом опису вербальної реакції з погляду її прагматичного змісту: негативна/позитивна, соціальній та її синтаксичного оформлення (еліпси).

Для того, щоб уникнути двозначності в розумінні мети описуваних мовленнєвих одиниць, Дж. Остін запроваджує особливу характеристику мовленнєвого акту – іллокутивну силу (Austin, 1994, с. 86–87). Дане поняття на відміну від мети висловлювання та речення має прагматичну природу, тобто не завжди передбачає мовну реалізацію. Комунікативне призначення мовних одиниць мислиться широко і динамічно, як іллокутивний акт, який властивий будь-якому вчинку людини, а не тільки мовленнєвому.

Таким чином, вже в самому терміні «мовленнєвий акт» були позначені важливі характеристики даного явища. По-перше, мовленнєвий акт – це вид соціальної дії, тому він характеризується цілеспрямованістю та навмисністю. По-друге, мовленнєвий акт – це мовлення, отже: він має на увазі міжособистісні відносини (адресанта і адресата). Дані відносини неможливі без урахування принципів і правил мовленнєвої поведінки, тому мовленнєвий акт завжди є конвенційним. Дослідження цих двох характеристик останнього і стало основою теорії мовленнєвих актів.

Як прагматичний компонент та класифікаційна характеристика мовленнєвого акту, іллокутивна сила не є ізольованою надбудовою над його мовним оформленням, а тісно взаємодіє з ним, актуалізуючи його пропозиційний зміст. Саме наявність даного типу відносин усередині мовленнєвого акту дозволяє відрізнити його від таких комунікативних одиниць, як речення та висловлювання. Питання співвідношення цих трьох понять залишається і сьогодні актуальним.

У діалозі культур речення, висловлювання і мовленнєвий акт можуть розглядатися як одиниці

одного рівня, що відрізняються один від одного лише складністю внутрішньої структури. Найпростішу структуру має речення як модель (звукової) реалізації думки. Висловлювання характеризується як речення, сказане у низці однотипних ситуацій спілкування. На відміну від речення для існування висловлювання передбачається наявність контексту та інтенції мовця, але їх комунікативне значення невизначене, тому що є непостійним. Воно змінюється від однієї комунікативної ситуації до іншої. Мовленнєвий акт навпаки характеризується однією з допустимих інтенцій, оскільки реалізується у конкретній комунікативній ситуації. Усі екстралінгвістичні характеристики цієї ситуації мовленнєвого акту притаманні лише йому. Їх зміна має на увазі зміну типу мовленнєвого акту, а їх наявність взагалі дозволяє говорити про мовленнєвий акт як такий, а не про речення чи висловлювання. Отже, мовленнєвий акт – це висловлювання + культурологічний чинник, а висловлювання характеризується як речення + контекст.

Існує інший підхід до співвідношення понять «речення», «висловлювання» та «мовленнєвий акт». В основі такого підходу лежить природа, походження даних одиниць. На цій підставі речення, висловлювання та мовленнєвий акт відносять до одиниць різного рівня. Речення є одиницею синтаксичного рівня мови. Воно має структуру та значення, але те й те розглядається формально, без посилання на конкретну комунікативну ситуацію, оскільки комунікативність речення є потенційною, гіпотетичною. Зв'язок речення з комунікативною ситуацією визначити дуже складно, а здебільшого при синтаксичних дослідженнях у цьому немає необхідності. Висловлювання є одиницею мовленнєвого рівня. Потреба у цій одиниці виникла під час переходу від формального вивчення мови до комунікативно зумовлених мовних структур, питань функціонування мовних одиниць у мовленні.

Мовленнєвий акт виводить дослідника за межі суто лінгвістичного аналізу. Вербальні та невербальні засоби виступають тут «на рівних». Тому спочатку мовленнєвий акт розглядається як одиниця не лінгвістична, а скоріше логіко-філософська. Це одиниця виміру мовленнєвої діяльності, що включає всі чинники, нюанси цього процесу. Спроба розкрити сутність мовленнєво-мисленнєвих процесів шляхом створення природних умов його протікання «породила» мовленнєвий акт.

Термін мовленнєвий акт сьогодні активно використовується у культурологічних дослідженнях, як загального, і неофіційного характеру. Звісно, зміст цього поняття дещо змінився

(Шептяк, 2008), набув лінгвістичного наповнення, відійшов від філософської спрямованості. Однак єдиної думки у трактуванні цього явища і дотепер не існує. Залишаючись у межах лінгвістичного підходу до мовленнєвого акту, можна виділити як мінімум два типи його визначень, а отже, два способи прагматичного вивчення мови. Для одних дослідників мовленнєвий акт є, передусім, актом мовця, елементарною одиницею повідомлення, мовленнєвою дією, комунікативним ходом/кроком. І тут у центрі уваги вчених є ізольований мовленнєвий акт, досліджуються компоненти його синтаксичної структури, здійснюється пошук її найточніших інтерпретацій. В інших лінгвопрагматичних концепціях мовленнєвий акт розуміється як негласний синонім комунікативного акту, тобто характеризується потенційною діалогічністю, участю в ньому комунікантів. На цій підставі мовленнєвий акт визнається головною структурною одиницею мовленнєвої взаємодії.

Слід погодитися з точкою зору, що мовленнєвий акт є вчинком мовця, і повідомляє інформацію про його автора. Проте досліджуючи мовленнєвий акт, ми не можемо обмежитися знанням про його мовну структуру і намір мовця. Для опису мовленнєвого акту як лінгвокультурологічного феномену цих властивостей недостатньо. Розглядаючи «інтерактивні ходи» партнерів усередині директивного діалогу, необхідно враховувати той факт, що кожен «хід» має свою функцію-мету, а також свої передумови та свої наслідки, тому крім аналізу інтенції мовця, ми повинні також виявити, який ефект був досягнутий реалізацією даного мовленнєвого акту, тобто досліджувати сторону адресата, і навіть взаємодію обох комунікантів. У цьому сенсі доцільна друга точка зору, яка потребує комплексного дослідження мовленнєвого акта. Узагальнена дефініція мовленнєвого акту та його комунікативного значення, може бути сформульована в такий спосіб.

Мовленнєвий акт у широкому значенні є актуальна реалізація висловлювання у певній мовленнєвій ситуації, що несе у собі відбиток цієї ситуації. Останній момент важливий для практичного дослідження мовленнєвих актів, адже ми можемо займатися вивченням одноразових, одномоментних явищ, з яких складається мовленнєва діяльність і будується міжкультурна комунікація. Проте мовленнєвий акт є необхідним терміном лінгвістичної прагматики та міжкультурної комунікації, оскільки ні з «висловлюванням», ні з «реченням» не співвідносяться поняття інтенції, соціальних ролей, реакції адресата тощо. Мовленнєвий акт є

одиночку взаємодії лінгвістичних і прагматичних явищ, як наслідок, – всі його складники розглядаються під цим кутом зору.

На підставі вищесказаного можна дійти наступного висновку: дослідження мовленнєвого акту є науковим аналізом прагматичних компонентів його реалізації на локутивному, іллокутивному та перлокутивному етапах: мовне оформлення, характеристика комунікантів, час, місце та умови вчинення тощо.

Мовленнєвий акт з погляду культурологічного аналізу сприймається дослідником крізь призму відповідної комунікативної ситуації, у якій він реалізується. У зв'язку з цим ми стикаємося з проблемою визначення меж цієї ситуації, причому не лише на формальному, а й змістовному рівні.

Зміст прагматичної ситуації, у якій відбувається мовленнєвий акт, має ієрархічну структуру. У її основі лежить певний концепт-сценарій як узагальнений образ цієї ситуації, наприклад «прохання», «заява», «звинувачення», «клятва» тощо. Цей концепт об'єднує навколо себе різні когнітивні одиниці, що конституують у пам'яті комунікантів закінчену модель знання про ту чи ту прагматичну ситуацію.

Термін «концепт-сценарій» своїм походженням завдячує сучасній когнітивній теорії мови. Слід зауважити, що сам «концепт» у когнітивній лінгвістиці трактується вченими по-різному: від його розуміння як ментальної одиниці, кванта структурованого знання, втіленого в слові, до концепту як когнітивного репрезентативну / замісника предметів у взаємодії один з одним. В останньому випадку вербалізація концепту відбувається не лише на рівні слова, а й у масштабі певної комунікативної ситуації, що розкриває ту чи ту сторону концепту, наприклад, концепти «репетиція», «лекція», «гра» тощо. Подібні концепти отримали в теорії когнітивної лінгвістики позначення «концепт-сценарій», «концепт-скрипт».

У такому розумінні термін «концепт» фігурує у цій статті.

Одна з перших спроб співвідношення поняття «концепт» і прагматичного явища, мовленнєвий акт, була зроблена Т. А. ван Дейком, який розглядає мовленнєвий акт як кадр у тому сенсі, що останній передбачає знання ситуації та засоби реалізації інтенції, тобто дана прагматична схема не хаотична, а організована навколо певного концепту (Dijk, 2008, с. 16–17).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зміст мовленнєвого акту включає кілька значень, в одному з них цей мовленнєвий акт виступає в актуальній мовленнєвій ситуації. Значення мовленнєвого акту є відмінним від значення мовних одиниць, воно завжди розглядається у взаємодії з його іллокутивною силою, оскільки саме іллокуція надає мовленнєвому акту актуальний смисл, актуалізує його значення. Розвиваючи цю ідею, Л. Вітгенштейн стверджував, що значення висловлювання повністю залежить від його вживання, іншими словами: значення є спосіб використання мовленнєвого акта в комунікації, а оскільки способів, на його думку, може бути нескінченно багато, то взагалі неможливо говорити про якість значення висловлювання (Wittgenstein, 1958, р. 10).

Спостереження показують, що складові одиниці «концепту-сценарію» можуть бути залежними від конкретної ситуації різними, що вимагає в кожному конкретному випадку перегляду цих компонентів та виявлення серед них найістотніших. Таким чином, правомірно розширити межі дослідження мовленнєвого акту та включити до розгляду змісту комунікативного значення такі компоненти ситуації як мотив, пошук та вибір засобів реалізації відповідних мовних актів, розуміння інтенції, усвідомлення необхідності вчинення даних мовленнєвих актів, співвідношення аксіологічних та емпіричних установок адресанта та адресата, прогнозування та виведення відповідних результатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахов І. С. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. № 2. 2012. С. 34–43.
2. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики: монографія. Львів : ПАІС, 2010. 336 с.
3. Гончарук Н. Психологічний аналіз комунікативних реакцій як складових комунікативної поведінки. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*, (29). 2015. С. 149–158.
4. Манакин В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : ЦУЛ, 2012. 288 с.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
6. Чередніченко О. І. Переклад. Культура. Ідентичність. Київ : КНУ, 2017. 224 с.
7. Шепетьяк О. Теорія мовленнєвих актів. *Вісник факультету романо-германської філології*, Вип. 3. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2008. С. 93–105.
8. Austin J. L. *How to Do Things with Words*. Stuttgart: Philipp Reclam, 1994. 218 p.
9. Dijk T. van. *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 267 p.

10. Grice H. R. Logic and Conversation. *Syntax and Semantics*. Vol. 3 (Speech Acts). N. Y. : Acad. Press, 1975. P. 41–58.
11. Grynyuk S. Cross-cultural communication in a multi-polar world. *The Unity of Science*, № 6. 2016. P. 24–27.
12. Hidayat A. Speech Acts: Force Behind Words. *English Education: Jurnal Tadris Bahasa Inggris*, 9 (1), 2016. P. 1–12.
13. Krifka M. Basic notions of information structure. *Interdisciplinary Studies on Information Structure*. 2007. № 6. P. 13–55.
14. Wittgenstein L. Philosophical Investigation. N.Y. : Macmillan, 1958. 250 p.

REFERENCES

1. Bakhov, I. S. (2012). Mizhkul'turna komunikatsiya v konteksti hlobalizatsiynoho dialohu kul'tur [Intercultural communication in the context of the globalization dialogue of cultures]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy*. [Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine]. 20, P. 34–43. [in Ukrainian]
2. Batsevyeh, F. S. (2010). Narysy z linhvistychnoyi prahmatyky: monohrafiya [Essays on Linguistic Pragmatics: monograph.] L'viv : PAIS. [in Ukrainian]
3. Honcharuk, N. (2015). Psykholohichnyy analiz komunikatyvnykh reaktsiy yak skladovykh komunikatyvnoyi povedinky. [Psychological analysis of communicative reactions as components of communicative behavior]. *Zbirnyk naukovykh prats' "Problemy suchasnoyi psykholohiyi"*. [Collection of scientific works "Problems of modern psychology"]. 29, P. 149–158. [in Ukrainian]
4. Manakin, V. M. (2012). Mova i mizhkul'turna komunikatsiya [Language and intercultural communication]. Kyiv : TSUL. [in Ukrainian]
5. Selivanova, O. O. (2008). Suchasna linhvistyka: napryamy ta problemy : pidruchnyk. [Modern linguistics: trends and problems: textbook]. Poltava : Dovkillya-K. [in Ukrainian]
6. Cherednichenko, O. I. (2017). Pereklad. Kul'tura. Identychnist'. [Translation. Culture. Identity]. Kyiv : KNU. [in Ukrainian]
7. Shepetyak, O. (2008). Teoriya movlennyevykh aktiv. [Theory of speech acts]. *Visnyk fakul'tetu romano-hermans'koyi filolohiyi*. [Bulletin of the Faculty of Romano-Germanic Philology]. DDP. [in Ukrainian]
8. Austin, J. L. How to Do Things with Words. Stuttgart: Philipp Reclam, 1994. 218 p. [in English]
9. Dijk, T. van. Discourse and Context: A Sociocognitive Approach. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. 267 p. [in English]
10. Grice, H. R. Logic and Conversation. *Syntax and Semantics*. Vol. 3 (Speech Acts). N. Y. : Acad. Press, 1975. P. 41–58. [in English]
11. Grynyuk, S. Cross-cultural communication in a multi-polar world. *The Unity of Science*, № 6. 2016. P. 24–27.
12. Hidayat, A. Speech Acts: Force Behind Words. *English Education: Journal Tadris Bahasa Inggris*, 9 (1), 2016. P. 1–12. [in English]
13. Krifka, M. Basic notions of information structure. *Interdisciplinary Studies on Information Structure*. 2007. № 6. P. 13–55. [in English]
14. Wittgenstein, L. Philosophical Investigation. N.Y. : Macmillan, 1958. 250 p. [in English]

SPEECH ACT IN THE LIGHT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

Prykhodchenko Oleksandra Olexiivna

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

*Associate Professor at the Department of the Foreign Languages of the Professional Orientation
Zaporizhzhia National University*

66, Zhukovsky str., Zaporizhzhia, Ukraine

The investigation is devoted to the consideration of issues related to the study of the role of speech acts in intercultural communication. The study of language in an intercultural aspect involves an approach to language phenomena taking into account factors that lie outside the language – social characteristics of communicators, peculiarities of their relationship, attitude to the subject of communication, external conditions of communication. The emergence of the theory of speech acts is associated with the appearance of the idea of speech-act (performative), which connects speech with people's social activity. Speech is considered as a type of human activity, namely as a form of behavior regulated by certain rules. It is the theory of speech acts that singled out certain normative aspects that determine the choice of language means and explain the conditions of their use. The content of a linguistic sign is related to extralinguistic reality and to the subject of language, which represents this reality. Dialogic discourse makes it possible to study natural language not as an independent product of the language subject, but as one that is not separated from the language subject and other extralinguistic factors in the dialogue of cultures. In the cultural study of communication, the task of a detailed description of the phenomena of the communicative stimulus and its possible variants for different speech acts is set. The very term "speech act" indicates important characteristics of this phenomenon. First, a speech act is a type of social action, therefore it is characterized by purposefulness and intentionality. Secondly, a speech act is speech, therefore: it implies interpersonal relations (addresser and addressee). In the dialogue of cultures, sentences, utterances and speech acts can be considered as units of the same level, differing from each other only by the complexity of the internal structure. The content of a speech act includes several meanings, in one of them this speech act appears in an actual speech situation. The meaning of a speech act is different from the meaning of language units, it is always considered in interaction with its illocutionary force, since it is illocution that gives the speech act a relevant meaning, actualizes its meaning.

Keywords: *speech act, communication, illocution, discourse, dialogue of cultures, intercultural.*